

GYŐRI LÁSZLÓ

A tettes

Az a nap egyetlen súlyos, fojtogató emlékké olvad össze bennem.

– Tolvaj van közöttünk! – mondta Laci bácsi. – Tolvaj!

Hatvan esztendeje történt. Az általános iskola negyedik osztályában valakinek eltűnt néhány forintja. Bepanaszolta a tanító bácsinak, akit tudtommal mindnyájan nagyon szerettünk, s ez a kedves ember, aki azért kordában tartott bennünket, azonnal az osztályhoz fordult. – Tolvaj van közöttünk. Ki vette el Kati négy forintját? – Hogy kinek a pénze veszett el, ma már nem is tudom, fiú is, lány is lehetett, én azonban inkább lányra gyanakodom, bár lehet, hogy nincs igazam. Akkori fejemmel úgy gondolkodhattam, hogy a lányok az árulkodósak, és ha akkor így gondolkodtam, meg is kell őriznem akkori vélekedésemet. Ha most visszatévednék abba az időbe, most is ugyanúgy egy lányt vádolnék vele. Tehát minden valószínűség szerint az egyik lánynak tűnhetett el valamennyi aprója, nem sok, hiszen egy tízévesnek nem sok a zsebpénze. Ennek a kislánynak a neve Kőkény Kati lehetett, noha ki kellene deríteni, hogy abból a negyven osztálytársból ki volt az az egyetlen. A tanító bácsi föltekerte a kérdést: – Ki vette el Kati négy forintját? Jelentkezzen! – Senki sem jelentkezett. – Még egyszer kérdezem: – Ki vette el Kati négy forintját? – A társaság hallgatott. Hallatlan dolog történt, én magam is egészen hallatlan dolognak tartottam. Megdöbbsentem, és izgalom, borzongás futott végig rajtam. Hogy történhetett meg, és mi lesz a vége? Jelentkezik a tolvaj? Nem hittem, nem tudtam hinni, hogy közülünk bárki elcsente volna a pénzt, mégis megtörtént. Aki elvette a pénzt, tolvaj. Én addig még nem láttam egyetlen eleven tolvajt sem, most elém fog kerülni egy, és éppen azok közül, akikkel jó barátságban vagyok, akikkel nincs semmi bajom, sőt egyenesen szeretem őket, szeretek ebbe az iskolába, ebbe az osztályba járni, szeretem az órákat, szeretem a számtant, mert nagyon jó kiszámítani a szorzatokat, az eredmény pontosan az, aminek lennie kell, és az minden számtanórán boldoggá tesz.

Milyen könnyen szorzom össze a számokat, írom őket egymás alá, mindig lépcsőzetesen, milyen könnyen adom össze őket a végén. Boldog vagyok tőle. Ha ma szorzok, ma is azokból az órákból élek: akkor tanultam meg szorozni, összeadni. Felszabadított, azt sugallta, hogy jó eszű vagyok, noha azt mindig másokra mondta a tanító bácsi: – Jó eszed van, fiam, mi lenne, ha tanulnál is? Azon a napon azonban más gondja volt, mintsem hogy így feddje meg, és így ösztönözze Torda Molnár Jóskát, meg kellett tisztítania az osztályt. Az osztály, az egész osztály becsületét kellett helyreállítania.

A nagyszünet, azaz tíz után történt, hogy az óra elején nem ült le a szokásos módon, állva maradt, és bejelentette, hogy Kőkény Katitól valaki elcsapta a pénzt. – Ki a tolvaj? Jelentkezzen! Az óra végéig várok – tette hozzá.

A tanító bácsi, ma már tudom, fiatal volt, magas, nagydarab, szókés, határozott férfi, aki – éreztem – imád tanítani. Külön érdeme volt a szememben, hogy férfi és nem nő, habár ez akkor nem tudatosodott bennem, már megszoktam, hogy mindig férfi tanít, elsőben is, másodikban is, a harmadikban is, és most a negyedikben is. Nem jegyeket adott, össze kellett varrnunk rajzlapokból egy kis füzetet, és abba ábrákat nyomott. Honnan szerezte, honnan nem, ki tudja, a kis bélyegzőket, minden tantárgyra mást és mást, sőt számtanból a szorzásra-osztásra is külön-külön bélyegzőt használt, az osztásra például egy kerek ábrát, amelyen két üres karika rajzolódott ki; ha valakinek egyest adott magatartásból, nem egyest írt be, egy kis fekete hegedúst nyomott a lapra, elhegedülte a nótáját. Az órák végén sorban álltunk, elé nyújtottuk a füzetet, és talán még az is boldog volt, aki fekete hegedúst kapott, mert nagyon szépen festettek azok az illusztrációk. Bizonyára az én nótámat is elhegedülte egyszer-egyszer, sőt remélem, hogy nem is egyszer-egyszer, hanem rengetegszer, az már csak hozzátartozik az ember önbecsüléséhez. Laci bácsi, ha valaki megérdemelte, nem sajnálta kiosztani a hegedús embert, de sohasem kiabált, sohasem csapott ribilliót semmiért, nem csapkodta az asztalt, nem volt nádpálcája, noha akkor még a testi fenyítést elnézték, senki sem ütközött meg rajta. Később a felsőbb osztályokban meg-megtörtént, hogy körmöst osztogatott a tanár fejes vonalzóval, az összecücsörített ujjak végére hatalmasat vágott, vagy kegyetlenül meghúzta a gyerek pajeszát, ő nem tett ilyesmit, mégis rend és tisztaság volt az osztályban. A kellemes hangulathoz talán az is hozzátartozott, hogy külön épületben volt az otthonunk, nem egy hatalmas méhkasban, s egy terjedelmes udvar tartozott hozzá, ahol a szünetekben kedvünkre szaladgálhattunk. Volt néhány kellemetlen mellékkörülmény: a WC az udvaron volt, viszont annak is megvolt a maga érdekessége, például, hogy a fiúk nyitott helyen pisiltek egy vályúba, s olykor-olykor egy-egy kíváncsi, kandi lány elfutott előtte, amit mi, fiúk, kaján örömmel vettünk észre; nem tudtuk ugyan viszonzni, de el-elsuttogtunk róla, hogy melyik lány az

olyan, hogy talán kezdeni lehetne vele valamit, hogy mit, arra nem tudtunk volna válaszolni, mindenesetre nagyon érdekesnek, jelentős eseménynek tekintettük, ha egy-egy lány elfutott mögöttünk, jól megjegyeztük és számon tartottuk a jövődre nézve. A lányokat természetesen nem árultuk be, az a fura, megmagyarázhatatlan futkosás a mi kis közös titkunk maradt. Nem szoktunk egymásra panaszkodni, nem is igen akadt panaszkodnivaló, egészséges, bátor tisztaságban éltünk, semmi sem mocskolta be a napokat. Odasimultunk egymáshoz és Laci bácsihoz. Annyira ismertük és kedveltük egymást, ahogy illett, ha ez a szó a helyén van ahhoz az állapothoz képest, amelyben éltünk. Ma már tudom, hogy igazából nem sokat tudtunk egymásról, csak annyit, amennyi kellett. Kinek mi az apja, anyja, van-e testvére vagy nincs, az már túlhaladta az érdeklődési körünket, eszünkbe sem jutott megkérdezni, hogy kinek mi van a családjával, hogy Laci bácsi hogy él, hogy hal, nem érdekelt bennünket. Nem azért, mert közönyösek voltunk, csak akkor még annyira a saját kis világunkban éltünk, hogy nem jutott eszünkbe feltörni a másokét. Laci bácsiról annyit tudtam, hogy biciklivel jár be az iskolába, a házunk előtt kerekezik el, a szomszéd utcában lakik, és van egy felesége. Amikor egyszer megláttam a háza előtt, amint kinyitja az ajtót, s betolja a biciklijét, egy időre csökkent a szememben: egy közönséges házban él ő is, mint mi, és nem fért a fejembe, hogy lehet mienkhez hasonló, egyszerű házban élnie. Nem tudom, hogy mit képzeltem volna méltónak hozzá, de valami mást, nem szomszéd utcát, nem házat, valami átszellemült helyet, a bicikli helyett is egy átlényegült eszközt vagy valami nemesebb részét a tárgyi világnak, amely már nem is tárgy, mindenen fölül van, azt a porcikáját a tágasságnak, amely elválaszt tőlünk, mert hiszen ő maga is el van különítve tőlünk. Föltétlen tekintély az iskolában, csöndes hatalom ugyan, mégis hatalom, amely fölöttünk áll, aki tud, aki irányít, akitől függ az életünk, csak egy része ugyan, az iskolai rész, ám akkor tíz hónapon át, szeptembertől júniusig életem lényege mégis csak az iskola volt, a könyvek, a füzetek, a feladatok, a kötelesség. Mekkora döbbenetet keltett bennem, amikor egy városon kívüli fürdőhelyen rendezett majális után bekopogott hozzánk – hozzánk! –, és ideadta a kint felejtett kabátot! El sem tudtam képzelni, hogy egyszer betoppan, és amikor közeledett a járdán, láttam, hogy ő, csakugyan ő, mégis olyan volt, mint a látomás. A hivatalnokoknak, egy idegen, nyomasztó, zsarnoki hatalom zsoldosainak a fölbukkanása volt ilyen jelenésszerű, akik a városi tanácstól végrehajtók képében állítottak be hozzánk, noha Laci bácsi hatalma egészen más természetű volt, de mégis csak felsőbbiséget hordozott.

És akkor, amikor az óra elején állva maradt és szokatlanul zordon hang tört ki belőle: – Tolvaj van közöttünk! –, azt éreztem, hogy a hatalom közeledik a padokhoz, talán a tanítói hatalom, talán a tolvaj hatalma ül ránk rettenetes súllyal, amelytől – úgy lehet –, már sohasem szabadulhatunk.

Ha a tolvaj világossá teszi, hogy cselekedett, az a cselekedet már sohasem múlik el, örökre az osztályon ül, a mi fejünkön, azokon az ártatlan, riadt fejeken, amelyek addig egészen mással kötődtek a világhoz, a tudományok kis alakzataival, a tantárgyakkal, a számtannal, a helyesírással, de nem ezzel a hallatlan bűnnel. Addig még nem érintett meg bennünket a bűn, most belénk hasított, dermedt némaság töltötte be a termet egészen addig, amíg el nem kezdődött erőlködve, bukdácsolva az óra. A tábla számokkal telt meg, a számokat letörültük, újabb számokat írtunk rá, a tanító bácsi féloldalasan helyezkedett el a széken, hogy lássa, mi került rá. Feszélyezett, izgatott volt az osztály, mindenki visszafojtotta a lélegzetét. Nem szólt csengő, mert nálunk nem volt, Laci bácsi helyére küldte az utolsó embert, és elhallgatott, és akkor azt mondta: – Nos, ki volt a tettes?

Senki sem nyújtotta föl a kezét. – Jó – mondta Laci bácsi. – Menjetek!

Ki volt? Ki lehetett? Az udvaron nem nagyon beszéltünk róla, tanácsstalanok voltunk, nem hittük, és nagyon is hittük, hogy valaki csakugyan ellopta Kati pénzét. Kati a város másik részében lakott, a régi szegények telepén, akiket még a háború előtt segített házhoz az állam, de már nemcsak szegények laktak benne, hanem olyanok is, mint Katiék, akinek az apja valami hivatalnok volt a tanácsházán, talán adóügyi előadó, talán éppen végrehajtó, szép, elegáns anyja a kristályüzletben volt pénztáros, egyszóval történetesen egy kicsit több részlet terjedt el róla, mint másokról. Két ágra volt fonva a haja, néha még piros szalag is lebegett rajta, finom, tiszta, mosolygós kislány volt, nem barátkozott sokakkal, de nem is húzódott félre, nem vettünk észre rajta semmi különlegességet, rendkívülit, érdekeset. Volt nála szebb lány is, okosabb is, csintalanabb is, de azért mi, fiúk, egy kicsit tartottunk tőle, nem barátkoztunk vele, mert túlságosan kényes volt a ruhájára, azzal rítt ki némileg a többiek közül. Most hirtelen kirítt mással is. Áldozat lett, az első és az utolsó áldozat, az egyetlen. Mélységesen felháborodhatott, és elégtételt akart szerezni. Talán az fájt neki, hogy éppen őt érte sérelem, aki soha nem ártott senkinek. Egy-egy tárgy sokszor elkallódott, egy-egy ceruzát, egy-egy radírt, egy-egy tollat gyakran elvesztettünk, és föltehetőleg úgy tűntek el, hogy abban benne volt valakinek a keze, hát segítettünk rajta, elcsentünk mi is egy-egy apróságot, véletlenül hozzánk került a másé, ha észrevette, vállrándítva visszaadtuk, az enyém is elvették, nesze, ha annyira sajnálok tőlem, legyen a tiéd. A pénz azonban más, a pénz külön világ, egyedi, semmivel össze nem hasonlítható érték, a pénz nagy úr, a legnagyobb úr, otthonról tudjuk, ahol mindig a pénzt szokták emlegetni; a ceruzát nem emlegetik, a pénz mindennél több, mindenen fölül emelkedik, ha pénzt lopnak, kincset, becsületet lopnak, egyedülálló bűn, egyenesen aljasság, jóvátehetetlen gaztett, még akkor is, ha csak pár fillér az egész. És most pénz ragadt valakinek a kezéhez. Honnan? Mikor? A lányok hiába kérdezték Katit, nem tudott rá felelni. – Reggel még megvolt,

fűzetre kaptam, délután akartam elkölteni. Most mit mondok otthon? Azt mondják, rendetlen vagyok, hanyag, nem tudok semmire sem vigyázni, elvesztettem. De én nem vesztettem el, a kabátom zsebemben volt, a jobb zsebemben, reggel odatettem, és azóta nem nyúltam hozzá. – Sírva is fakadt, a lányok nem merték tovább faggatni, ennél többet úgysem lehet kinyomozni. Érthetetlen. Valaki a szünetben visszaosont. – Senkinek se mondtad? – Nem – pityergett. – Nem. Csak azt nem értem – tette hozzá –, honnan tudták, hogy pénz van nálam, meg hogy éppen a jobb zsebemben. – Ugyan már – mondta neki Uzsoki Margit –, mindenkinél szokott lenni egy kis pénz, és mindenki a jobb zsebében tartja. Én se rakom soha a táskámba, elkeveredik, a jobb zsebbe dugom. Szerencsétlen vagy, annyi az egész. – Így faggatgatták szegény Katit, így keresgették a feleletet. A lányok, hiszen a lányok a lányokkal beszélnek meg egymással a dolgaikat. Azért néhány fiú is csak odament hozzá. Torda Molnár Jóska, az egyik úgynevezett banda vezére most is intézkedni akart, már amennyire futotta tőle. – Biztos? – furakodott a lányok közé. – Mi biztos? – Hogy elhoztad a pénzt. Nem felejtetted otthon? Letetted az asztalra, ott maradt. – Kati erre rögtön sírni kezdett, elpirult, kivörösödött az arca a szégyentől vagy ki tudja, mitől. – Mit képzelsz te rólam? Tudom, hogy mit szoktam csinálni. Eltettem, eltettem, eltettem! Nálam volt, érted, nálam volt, a zsebemben! – Ha annyira tudod, a nagyszünet végén minek ellenőrizted, hogy a zsebedben van-e? Ha én biztos vagyok valamiben, nem járok utána.

Egyszóval a hangulat egy kicsit Kati ellen kezdett fordulni, miatta tört össze az egész délelőtt. Úgy kezdjük nézegetni egymást, mintha mindnyájan tolvajok lennénk. Én sem vagyok tolvaj, Zoli se tolvaj, Kákonyi Erika se tolvaj, a lányok nem tolvajok, a fiúk nem tolvajok, egyik banda, a felvégi banda sem tolvaj, az alvégi sem, de valaki mégis az. Katira komor pillantások estek, egyre zaklatottabban keringtünk az udvaron, az óráknak azonban szigorúan el kellett telniük. Már nem is órák voltak, hanem a börtönök hosszú, sohase múló, rémületes ideje, ahonnan már aligha van szabadulás. Mindenki az a sejtelem erősödött, hogy ennek soha se lesz vége, a tolvajon akkora súly van, hogy nem tehet vallomást, nem földheti föl magát, már késő ahhoz, hogy fölnyújtsa a kezét, nem is lehetett olyan pillanat, amikor megtehetette volna, gyötrődik, gyötrődik, facsarja a kín, de kiesett az időből, és nem tud hozzá visszatérni, nincs már kapu, hogy belépjen rajta, és a tágas udvaron megállítsa egyetlen pillanatra. Még jelet sem adhat, amely majd elvezet hozzá, az még rosszabb lenne; a jel azt mondaná, hogy én sokkal gyöngébb vagyok, mint te, elvesztetted a nyílt vallomás biztonságát, amely fölszabadítana, én, a jel már roskatag öregember vagyok, kiment belőlem minden erő, nem tudok rajtat segíteni.

Elérkezett az utolsó óra, vége lett a délelőttnek, az egész napnak. Az osztály érezte, hogy még sincs vége, rakodni kezdtek ugyan, összehajtották

a füzeteket, becsukták a tolltartót, a mozdulatok azonban furcsa módon lassú, vontatottak voltak, és nem hiába. Laci bácsi ült, ült az asztalnál, behajtotta az osztálynaplót, de nem vette elő a bélyegzőpárnát, a kis pecsétet, hogy belenyomja őket a könyvecskébe kinek-kinek érdeme szerint, komoran hallgatott. Mindennel fölért, ahogy végül megkondukt a hangja: – Szóval, ki vette el Kökény Katalin tulajdonát? – Egyszer sem jártak még bíróságon, miért is jártak volna, gyerekek, mégis tudták, olyan, mintha bíróságon volnának. Kati már nem Kati volt, hanem Kökény Katalin, a pénze már nem pénz, hanem tulajdon. – Vallomást kérek. – És még egyszer azt kiáltotta: – Vallomást! – Ráütött az asztalra. – Én nem fogok nektek a tisztességről prédikálni, röviden, egyszerűen csak annyit mondom, eddig szerettelek benneteket, bíztam benneteket, és ezután is – ekkor még egyszer az asztalra vágott – bízni akarok. Éppen ezért addig ki nem mentek innen, amíg a tolvaj nem jelentkezik bátran, becsületesen. Az a becsület, ha elköttem valamit, magamba szálllok, és helyrehozom a vétkeket. Innen addig haza nem mentek, amíg elő nem kerül a pénz.

Megszéppentünk, de még mennyire hogy megszéppentünk! Hideg félelem járt a padok közt. Olyan szépen mondta: becsület, tisztesség, szeretet, bizalom. Fennkölt szavak, mint a himnuszából, úgy szólnak hozzánk, mintha felnőttek lennének, érdemesek az ünnepélyes szavakra. Igen, egy kicsit úgy éreztük, felnőttek lettünk a magunk módján, most kinyílt előttünk a becsület, a tisztesség, a szeretet, a bizalom értelme, már nemcsak szavak egy könyvben, egy mesében, kiléptek belőle, életre keltek, olyan valóságosak, hogy meg lehetne érinteni őket. Magunkra vettük a felelősség súlyát, tisztességesek, becsületesek szerettünk volna lenni, igaz, a félelem árnyékában, de nem félelemből, nem rettegésből, hanem odaadóan, szívből, igazán.

– Én most magatokra hagylok benneteket. Gondolkozzatok! Egy óra múlva visszajövök. Addig senki nem megy ki sehová!

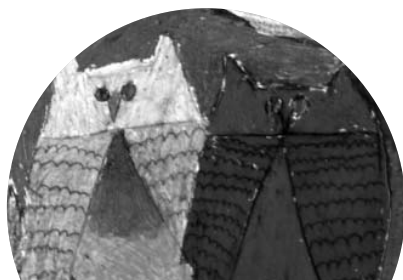
És Laci bácsi csakugyan elment. De csakugyan elment? Ma már képtelen vagyok világosan fölidézni, hogy mi történt vele, becsapta maga mögött az ajtót, vagy ezután is asztalnál ült, néha-néha pedig föl-alá járkált, kinézett az ablakon és egyet-egyedűt dobolt az üvegen? Így is, úgy is egyedűl hagyott bennünket. Egymásra maradtunk.

Nem úgy, mint amikor reggel az első óra előtt arra várunk, hogy nyíljon az ajtó, és belépjen Laci bácsi, mert az a várakozás nem is tetszett annak, egészen más, ha egy megszokott mozzanat természetesen, magától értetődő módon áll be, úgy, ahogy lennie kell. Zajong az osztály, mindenki mocoog, tesz-vesz, az egyik oldalba vágja a másikat, mire ő is kap egyet a bordájába, egy fiú meghúzza Kökény Kati varkocsát csak úgy, értelmetlenül, Zoli, Ancsa szerelmesek, visongja Erika, nem is igaz!, vág vissza Ancsa. Az a zsongás, a tolltartók csattogása, a fecsegés, puszogás, a füzetek surrogása mind-mind egy szokványos rend része. Senkinek sem jut eszébe, hogy

ilyenkor várakozik, csak telik-múlik az idő, észre se vesszük, hogy a tábla fölött a nagymutató mindjárt a nyolcasra ér. Már együtt vagyunk, de még nem vagyunk egyben, mindenkinek külön-külön bíbelődni-, beszélőnivalója van, külön-külön cselekedettel, külön-külön közlendővel. Az tesz egyé bennünket, hogy belép Laci bácsi, jelent a hetes, és elkezdődik az első óra, a nyugalmas délelőtt, amely déli egy óráig hajszálra olyan hosszú, amilyennek lennie kell. Az idő szépen van kiszabva, egyetlen rendetlen gyűrődés sem csúfítja el. A reggeli várakozás az idő természetes része, az a várakozás zavartalan összhang, kristálytisztá, szabad, békés pillanatokkal van tele.

Ez a várakozás azonban szörnyűséges volt. Nem múlt az idő. Így még soha sem vártunk valamire, aminek be kell majd következnie. Kényszerű együttlét szorított össze bennünket. Nem gondoltuk, hogy megtörténhet velünk, de megtörtént. Minden megromlott. Rémülten, keserűen meredtünk magunk elé.

Aztán a várakozás véget ért, lejárt a gyanúsítgatás, a bűnbánat, az ítélet ideje, Laci bácsi visszatért, a tettes pedig nem került elő. Hazaengedett bennünket, és soha többé nem hozta szóba a dolgot. Hatvan esztendeje történt, sok idő telt el azóta, hiába szeretném kideríteni, hogy ki volt a tettes. Oláh Endre, a szőke kisfiú? Gabnai Judit, a csintalan? Torda Molnár Jóska, Pálka, Csizmadia? Kákonyi Erika? Moravcsik, a legszegényebb fiú? Következtessek abból, hogy később kiből mi vált? Hogy Moravcsik a hajléktalan szállón végezte? Hogy Héja Feri Leningrádban tanult, a minisztérium osztályvezetője lett? Hogy Iványi Béla városi főépítész? Ki volt a tettes? Bárcsak én lettem volna!

Paraván

– Igyatok, szeretkezzetek a síromon! Koporsóba vagyok bugyolálva, rúgjátok le a takarót, gyűrjétek magatok alá az éjszakát, takarózzatok ki, szeretkezzetek! Mindenféle pózban, alul, felül, oldalt, cseréljétek helyet, úgy folytassátok, ontsatok nedvet a síromra, locsoljatok a síromra alkoholt, hadd szivároгjon le az átkozott deszkák eresztékein át! Le akarok megint részegedni!

Nem az a baj, hogy meghaltam hatvanévesen, hanem az, hogy előtte már öt évig élőhalott voltam. A második agyvérzés elvitt, az első megbénított. Már nem emlékszem, hogy melyik oldalamba, azt hiszem, a balra, mert már nem tudtam írni, márpedig balkezes voltam; igen, a bal felem fagyott meg, olyanra változott, mint egy merev, hideg fahasáb, mintha baltával ketté akartak volna vágni, de csak félig sikerült, nem hullottam szét, nem estem kétfelé, néhány rost meg ín összetartott. Attól fogva nem akartam senkit sem látni, legszívesebben a férjem is elüldöztem volna a háztól.

Nem ihattam többé, ez volt az igazi elvonókúra. Kell ennél hatékonyabb? Mert addig, ha tudná a világ, hogy hányszor jártam idegen városok kórházait, hogy kivonják belőlem azt a rengeteg alkoholt, amit magamba döntöttem! Mindig a legnagyobb titokban történt, különféle betegségek ürügyén, és mindig messze attól a kisvárostól, ahol éltünk. Egyszer még tüdőrákos is voltam, amit el is lehetett hinni, mert sokat cigarettáztam. Sikeres volt a műtét – híreszteltük –, és újra munkába álltam, de időnként vissza kellett mennem kontrollra, ami természetesen egy újabb elvonókúra volt, nyugodt lélekkel járkáltam oda-vissza a tüdőrák örvén, egyszer azonban annak is véget kellett érnie, annyi kontrollt már nem vett volna be a város. Akkor viszont veseelégtelenséget állapított meg az orvos, kezdődő, bár még gyógyítható elégtelenséget, sikerült is helyrehozni, és amikor már végképp kifogytunk minden hazugságból, elvágódtam a konyhában, nyöszörögtem, a mentők jöttek értem, megütött a guta, ezzel véget is ért az életem. Ha jól emlékszem, egy konyakos üveget rántottam magammal, a férjem azonban időben észrevette, a fehérköpenyesek azonban elfintorították az arcukat, ömlött belőlem a konyakszag, de voltak olyan diszkrétek, hogy Zolinak nem

tettek érte szemrehányást, a diagnózisba viszont kérlelhetetlenül belekerült, de nem azzal okolták az agyvérzést, egy érgörcs tette meg alaposan a magáét.

Betegségről betegségre lépkedtem, miközben egyáltalán nem voltunk benne biztosak, hogy a szomszédok, a barátok, az ismerősök, a munkatársaim valóban elhiszik az újabb meg újabb mesét. Szerintem kezdettől fogva gyanakodtak rám, hogy iszom, mint egy kefekötő. Részezes állat vagyok. A szemükbe néztem, de a szemük nem árult el semmit, azzal áltattam magam, hogy jól óv a paraván, egyáltalán nem látnak a színpalak mögé. Akkoriban, azaz végestelen-végig, harminc éven át azzal emeltem föl esténként a poharat, hogy kettesben vagyok veled, nincs harmadik tanú, egy szempár, amely összehúzza, rosszallva figyel.

De csak esténként! Nappal én voltam a megtestesült tisztesség, kedves, derék, jóra való, szerény háziasszony, aki úgy szereti a férjét, hűséges, figyelmes, hogy az már igazán a párját ritkítja manapság. Zoli így, Zoli úgy, Zoli virágot hozott, Zolinak inget vásároltam, amely hét nyelven beszél, folyton az ő nevét emlegettem, ami azt a látszatot keltette, hogy egyáltalán nem látszat: imádom a férjem, egyre ő jár az eszemben, alig győzők a kedvére tenni, főzők rá, vasalok rá, szeretkezek rá éjszakánként, s nem havonként egyszer, nem hetenként egyszer, hetenként kétszer-háromszor is, de volt idő, amikor még fiatalok voltunk, hogy egyetlen este sem múlt el nélküle. Mértéktelenül szerettem mindent a világon, mértéktelenül szerettem a virágokat, az erkélyem dagadozott tőlük, a szobánkat virágokkal zsúfoltam tele, mértéktelenül ápoltam őket, úgy, hogy kirohadtak, mértéktelenül vasaltam, mértéktelenül vettem a Pierre Cardinet, a La Roche-okat, puha paplanokat, puha dunnákat vásároltam, parfümmel permeteztem őket, az enyém rózsaszínű volt, Zolié halványkék, elolvadtunk alattuk, ringtunk a franciaágyban. Lerúgtam a parfümös takarót.

Reggelenként, akármennyire zúgott a fejem, akármennyire tompa voltam, gondosan lezuhanyoztam, hosszan, tetőtől talpig, eresztettem a vizet, a legjobb, a legfinomabb hőmérsékletre nehéz volt beállítani, sokat bibelődtem vele, jó ideig tekergettem a csapot, behunytam a szemem, s minden porcikámra hosszan-hosszan, végtelenül locsolgattam a sugarat, hogy még a bőröm alá is behugjon, a jobb melleme, a bal melleme, a lábam közé, amelyet különös figyelemmel lögyölgöttem, és aztán válogatott, drága fürdőhabokkal kenegtettem magamat végig, amíg habosra nem értek, hersegett a szőr, ezt a hangot el nem mulasztottam volna, és aztán újra meg újra végig jártam a rózsával a testem. A hab lehámlott rólam, sokáig álltam a tükör előtt, válogatott, drága krémeket használtam, arra sohasem sajnáltam a pénzt, inkább egy Garnier, egy Vichy, inkább egy francia, mint egy afféle magyar, mindenből a legjobbat, a legexkluzívabbat hajtottam föl.

Kifestettem a szemem, halványan, diszkréten, csak rúzszt nem használtam soha, azt valahogy természetellenesnek, szemérmetlennek tartottam, egy tisztességes nő, mint amilyen én is vagyok, ne kellesse másoknak a száját, egy kifestett száj (egy ajak!) olyan, mintha arra kérné a férfiakat, hogy essenek neki. Szép ruhákat viseltem, majdhogynem elegánsakat, vigyáztam arra, hogy annak is tűnjenek, meg nem is annak, az elegáns nyúljon át a szépbe, a szép nyúljon át az elegánsba, egy kicsit ilyen is, egy kicsit olyan is: egy hangversenyen elegánsnak hasson, egy kenyérboltban vagy a piacon viszont csak szépnek. Nehéz volt ilyen ruhákra találnom, én addig jártam az üzleteket, amíg a próbatükörben elő nem állt az az együttes, amelyre vágytam.

A szekrényben nem tűrtem rongyokat, nagyanyám viseltes, sötét ruhákban járt, egy nyári délután befőttet rakott el, állt a folyosón, rakta a meggyet, vízbe mártott celofánt simított az üvegekre, ráfeszítette a gumigyűrűt, s jobb karján háromszög alakban lógott egy leszakadt, lefeszlett ujjadarab, fehérlett alatta a bőre, én ha nem is viszolyogva, de szánakozva néztem, hogy ilyen ruhát visel, még ha tisztességes munka közben is, mert a meggybefőtt az maga a tisztesség, a szorgalom. Én meggyet is választékosan tettem el, takaros kötényben, tiszta ruhaujjal, az én ruhám sohasem volt elszakadva, az efféle meztelenséget sohasem tűrtem el. A lábam sohasem mutogattam, a miniszoknyák idején sem hordtam rövidet, csak térden fölül ért, pedig ha nem is a legszebb, de hibátlan, formás lábam volt, nyugodtan mutogathattam volna őket, akármelyik férfi megnézhetne volna, de énutánam ne forduljon senki.

Amilyen finoman öltözködtem, olyan finoman is bántak velem a tervezőirodában. Méltóságteljesen vonultam végig a szobán, hogy leüljek a rajzasztal mellé. A mérnökök, persze, mind idősebbek voltak nálam, de soha egyetlen szóval sem játszották előttem a férfit, mert tudták, hogy velem nem lehet kukoricázni, elég volt egyetlen pillantás az első napon, egyetlen testi gesztus, viselkedésem lényege rögtön kiderült, nem vagyok a kétértelmű szavakra kapható, bizonyos szavakat, olyanokat, amelyeket talán más nőstények eleresztettek a fülük mellett, előttem nem lehetett kiejteni. Hamar megtanulták, hogy én ugyan csak alul vagyok a ranglétrán, de nélkülem nincs tervrajz, én adok alakot a háznak, a gépészet álma az én ceruzámmal, az én tollammal ölt testet, a létra nélkülözhetetlen fokát alkotom.

Igen, alkotom, nem a létra egy foka vagyok, a létra egy fokát alkotom. A mérnökök fehér köpenyt viseltek, három évenként új garnitúrát hoztak, s mindenkinek kiosztották. Mindig ünnepélyes alkalom volt, a mérnökök ünnepélyes arcot vágtak, amikor felöltötték a friss köpenyt. A gondnok odajött hozzám is, egy kéket tartott elélem. Összehajtottam, s visszanyújtottam neki. Egy szót sem szoltam, csak elfordultam tőle. Másnap fehér köpenyben

ültem az asztal elé. Addig eltértem a kéket, hiszen mint újdonsajtú rajzoló, azt kellett viselnem, amit akkor adtak, amikor munkába álltam, most azonban elérkezett az az idő, amikor én magam választottam: kék köpenyes leszek, vagy fehér köpenyes, akár a mérnökök. Nem akartam közéjük, följebb tolakodni, sohasem voltam hiú, nem a büszkeség hordatta velem, csak egyenletes, hideg lélekkel akartam lélegezni, szabadon, úgy éreztem, a fehér köpeny szabadságot ad, amellyel annyi teret tudok megszerezni, ami éppen elég arra, hogy saját tudattal éljek, ahová más nem tud beférkőzni. Nem voltam sem gőgös, sem barátságtalan, szívesen szolgáltam őket, sohasem nyelveltem vissza, nem elégedetlenkedtem, sohasem panaszkodtam, időre elkészültem a rajzokkal, velük jártam ebédelni, mosolyogtam a pajzánágaikon, de nem nevetgéltem, hadd leljék benne szomorú örömeiket, kialakult az én külön kis világom. Lehet, hogy egy kicsit furcsának tartottak, rosszat azonban még a hátam mögött sem szóltak rólam.

A sírban minden eljut hozzám, mindent hallok, amit életemben rólam beszéltek, élénken emlékszem valamennyi kis részletre, ha ugyan emlékezetnek lehet mondani, ami itt, a túlvilágon, azaz a léten túl valami emlékezetféle. Odafönt emlékezetnek hívják, egyelőre én is annak hívom, itt azonban valami egyéb: örök jelenlévő, nem egyik mozzanatról a másikra következik, együtt, egy halmazban áll, mint a világűrben egy iszonyatosan messzi csillagkép. Egész, de részeiben is van, le van rögződve, egybe van szerkesztve, egyetlen szerkezetet alkot, esetleg – azt még nem tudom – örök, esetleg csak az örököshöz hasonlatos. Egyelőre még nincs rá evilági, emberi elmével fogalmazva, túlvilági szavam, sőt az is lehet, a szó errefelé elenyészik, használhatatlan emberi fogalom. Nyelvnek, magyarnak, franciának, angolnak errefelé híre sincs, egy egészen más jelrendszer van használatban. Egy külön jelrendszer, egy külön emlékezet idézi föl mint jelenvalót egész életemet. Hol eltávolodik tőlem, hol közelebb úszik hozzám egy-egy töredék. Ti emlékeknek hívjátok, itt még egyelőre névtelen előttem.

Nagyanyám pedig végleg nem volt hiú, mire is lett volna abban a kis faluban, mikor a férje elesett az első világháborúban, még hozzá a lelegején, sokat emlegette, hogy már az első ütközetben lelőtték, mint a kutyát, odalent az olasz fronton. Mire lett volna hiú, mivel páváskodott volna? Három gyereket nevelt, két fiút meg egy lányt, az én anyukámat, postamester volt, ha nem tesz el télire meggybefőttet, majdnem éhen halnak. Anyukám úgy mesélte, hogy disznót is vágtak. Gürcölt, anyukámat tanítóképzőbe adta, az is lett belőle, pedagógus. Apukámat abban a városban ismerte meg, ahol a képzőbe járt. Ő meg egyetemista volt, történelmet tanult, levéltáros lett belőle. Sokáig vártak a gyerekekkel, mire megszülettem, akkorra már volt egy kis lakásuk. Anyukám többre akarta vinni, mint a nagyanyám, a több pedig az volt egyebek között, hogy kemény munkával kispolgár lett belőle.

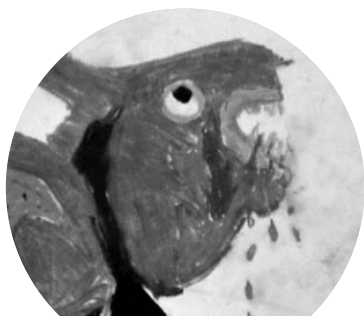
Herendi porcelánok álltak a szekrényben, evőeszköz-készleteink voltak, damaszt szalvéta nélkül nem volt teríték soha, a vizespohár a tányértól mindig átlósan jobb felé állt, az is egy készletből, a sok sírásnak az lett a vége, hogy én is meg a húgom is megtanulta az étkezés etikettjét, ruhában milyen szín melyikhez illik, a nappaliban zongora áll, amely nem pusztá dísz, a húgom billegtet rajta bizonyos kecses futamokat, én némi kísérletek múltán, el vagyok tiltva tőle, anyuka a szájától vonta el érte a kenyeret, én csak ütném-verném, nincs érzékem hozzá, apu nem jár kocsmába, mert ide többet be nem teszi a lábát, apu vasárnap délben iszik sört, amelyet a sarki kocsmából hoz át harmatos kancsóban, vasárnap délután cukrászdába sétálunk el, kényes mozdulatokkal fogyasztunk süteményt.

Ültünk a holdfényben, ketten beszélgettünk. Teli hold volt, az égen egyetlen felhő sem látszott. – Nem értem, avassatok már be, miről beszélgettek – mondta a harmadik. – Hát a holdról! – Nem értette, mit lehet a holdról beszélgetni a huszadik században. Mi ketten viszont nagyon is jól értettük egymást. Szerelmet vallottunk egymásnak, vagy illessük úgy, hogy érzelmet vallottunk egymásnak, az volt a titkos értelmű rózsa, hogy följánlkoztunk egymásnak, arra sóvárgunk mind a ketten, hogy csókolózzunk, hogy szeretkezzünk, de társasággal vagyunk, és titkolni kell, hogy valami egymáshoz húz bennünket, de nem történik, nem történhet semmi, nem vagyok az a fajta, aki kockára teszi a becsületét, én a férjemhez tartozom, én Zoli felesége vagyok, még ha megcsalom, akkor sem csalom meg soha, nem lépek túl az erkölcs, az illem kiszabott határain; beszélni azt lehet, hogy a hold milyen csalékony, hogy én is olyan vagyok, akár a hold. Nem is történt köztünk akkor semmi. Mintha a látszatot akartam volna megőrizni, még csak nem is ittam egy-két pohárnál többet, az úgynevezett látszat nálam sokkal komolyabb volt, mintsem hogy játsszam, komédiázzam vele. Akivel a holdról enyelegettünk, hát meg kell mondanom, igazából nagyon is nyíltan, a fiú (a férfi) akkor még nem tudta, hogy az én látszatom lényegi látszat – a látszat meg én összetartozik. Én valóban, komolyan látszani akarok, én úgy viselkedem, hogy bennem ugyan nincs semmi kivetnivaló. Akarom sem kell, magától értetődik. Olyan vagyok, akár a piperepolcom: illatos, rendben tartott, válogatott lélek. Finom, puha, gracióz, halkán jár az ütőerem, akár az óra ketyegése. A fiú keserűen vette tudomásul, anélkül, hogy jelét adta volna: azok a napok nélkülem fognak elmúlni, a faházban hiába alszom egyedül, nem jöhet be hozzám. Azt hiszem, csalódott bennem, én viszont egyáltalán nem csalódtam benne: ekkor lopózott belém, hogy egyszer még eljön az a pillanat, amikor kárpótolhatom azért az elvesztegetett hétért. Főleg magamat. Még nem tudja, hogy belé szerettem, én azonban tudom, hogy szeretni fog. Én igazán, egyfolytában a férjemet, Zolit szeretem, de Zoli tudja, hogy én szeretek szeretni, sosem titkoltam előtte. Nőstény bika voltam, rengeteg férfit vettem magamra takarónak, de sohasem otthon,

mindig idegen városokban és akkor húzd meg-ereszd meg, elájulnátok, ha tudnátok, mit csináltam, hogy beszéltem a paraván mögött.

Láttam, hogy benéz a kulcslyukon, átvonultam a szobán meztelenül, és az a férfi is átvonult a szobán meztelenül, akivel helyette kísértettem magamat a szállodába, és egész éjszaka szeretkeztem vele. Csörgött a telefon, reggel, egyre csörgött, de én nem vettem föl, tudtam, hogy ő keres, neki ígértem tegnap este az éjszakámat, egy kissé azonban máshogy alakult, hiába várt a sarkon, én azzal a másikkal bújtam ágyba, tudtam, hogy ott áll a sarkon, de nem volt már erőm kivonni magam a társaságból, egyedül mégsem indulhattam el, gyorsan határoztam, vele még nem voltam soha. Tudta, hogy kivel voltam addig, összes barátja megismerte már az erkölcseimet, ha számolni kezdenék, talán negyvenig-ötvenig meg sem állnék. De egyszerre csak eggyel és mindig diszkréten egészen az első mozdulatig. Koszorút fontam magam köré, és azt hiszem, a koszorú egyetlen levele sem panaszkozhatott rám. A hajam ősz lett, sprőden ősz, elmúlt fölöttem az idő, már engem senki sem akar elkísérni. Aztán meghaltam, és így beszéltek rólam: – Tudjátok, hogy meghalt? Én igazán közelről ismertem – mondta, aki átvonult a kulcslyuk előtt meztelenül, miközben a másik a kulcslyukon keresztül nézte. – Én igazán nagyon közelről ismertem. – Azt hitte, közelről ismert, azt hitte, mert egy éjszaka vele voltam, akkor már ismer. A testemet igen, engem nem. A holdas fiú jobban ismert, még ma is szégyellem, hogy hagytam a sarkon várakozni, de hát nagyobb erők is vannak a világon. A holdas fiú hallgatta, milyen intimitást sejtet a másik, az átvonuló, és fanyarul hallgatott, érezte, nem lenne helyénvaló, ha ő is azt mondaná: – Én is közelről ismertem. – Mintegy az én védelmemre, erkölcsi magaslatul. Két életem volt, hazudtam, hazudoztam, úristen, mennyit lódíttam, kevertem a szavakat, a mondatokat, kifordítás-befordítás volt az egész életem, és nem vagyok benne biztos, hogy megérte. Mit nem írok! Dehogynem érte meg! Ha még egyszer szeretkezhetnék vele, vágatva szeretkeznénk, ha ugyan vele, mert egyáltalán nem vagyok benne biztos, hogy többet jelentett másnál, én csak a testemmel voltam elfoglalva, az adta a lélek erejét. Utolsó mondatom:

– Szeretkezzetek a síromon!

A királyné koronája

Hazafias kötelességteljesítésből behívtak egy napra, meg kellett jelennem a Katedrálisban. Kinyitottak előttem egy ajtót, leültettek a szobában egy asztal mellé. Az asztalon egy telefonkészülék állt, különben üres volt. Úgy látszik, telefonügyeletet kell tartanom egy álló napon át. A folyosó túloldalán magának a Mandrita Episcopusnak volt a dolgozószobája, amint befelé jövet észrevettem. Magamra hagytak. Sokáig nem történt semmi esemény, nem szólalt meg a készülék. Megéheztem, egy almát vettem elő. Amikor beleharaptam, eszembe jutott a Paradicsom, a tudás tiltott gyümölcsfája, különös véletlennek találtam, hogy a magyar katolikus egyház szívébe éppen almát viszek magammal, úgy éreztem, hogy bűnt követek el, amikor éppen almát rágcáslok a Katedrálisban, eszembe jutott, de egyáltalán nem zavart, elvégre mégsem a Paradicsomban vagyok, egyébiránt meg nem is katolikusnak kereszteltek.

Egyszer csak megszólalt a telefon, fölvettem, de nem szólt bele senki. Hiába mondtam, hogy tessék, itt a Katedrális. Vagy háromszor elismételtem a nevem, végül elhallgatott a vonal. Ekkor azt hallottam, hogy kinyílik a Mandrita Episcopus dolgozószobájának az ajtaja, szólítanak. Csak úgy zengett a Katedrális. Gyorsan fölálltam késsel, almával a kezemben és elindultam a Mandrita Episcopus dolgozószobájába. Észrevettem kezemben a kést meg az almacsumát, így mégsem mehetek a Mandrita Episcopus elé, a kést leraktam a márványpadlóra a fal tövében, az almacsumával is csináltam valamit, de olyan kábán, olyan zavartan, hogy fogalmam sem volt, hogy csinálók-e vele bármit.

Beléptem a Mandrita Episcopus dolgozószobájába, de hirtelen észbekaptam, hogy illetlenül kalap van a fejemen. Lekaptam, és akkor a tetejéről lerepült az az almacsuma, amit odatettem, mert a telefonos szobában nem találtam szemetes vödröt, viszont nem akartam a földre hajtani. A Mandrita Episcopus ugyan látta, hogy egy almacsuma repül a lába elé, de nem ütközött meg rajta, úgy tett, mintha nem történt volna semmi illetlen dolog. Se mosolyt, se megrökönyödést nem láttam átfutni az arcán.

Baráságosra váltotta a vonásait, nem neheztelt sem az előbbi jelenet miatt, sem azért, hogy várnia kellett rám. – Hogy hívnak, fiam? – kérdezte, noha nem nyújtotta felém a kezét, amit én igazából nem is vártam tőle, már előre sejtettem, hogy nem fog velem kezét, így aztán nem kerültem abba

a kínos helyzetbe, hogy én a magamét felé nyújtom, és már a levegőből kell pirulva, szégyenszemre visszahúznom. Fel voltam készülve a dolgok ilyen alakulására, azonban a felkészülés mégiscsak elvett tőlem némi erőt, valamennyire mégiscsak összpontosítanom kellett, és emiatt eltelt egy pillanat, mire felfogtam, hogy mit kérdez tőlem. Nagyon nyájas arcot öltött, elképzelni sem tudtam, hogy mivel érdemeltem ki én, a teljesen ismeretlen és ráadásul protestáns kisember, hogy a katolikus egyház tekintélyes feje állampolgári kötelességem teljesítése közben *arra vetemedik* (valami oknál fogva pontosan ez az átkozott szó jutott eszembe, bár azonnal tisztában voltam vele, hogy vetemedni csak rosszra, gonoszra lehet, jóra nem, holott a barátságos érdeklődésre egyáltalán nem volt szüksége, én csak egy ezután megjelölendő munkára véletlenül kiválasztott állampolgár voltam), maga a Mandrita Episcopus azzal tüntet ki, hogy még a nevemet is tudakolja. Kissé megkönnyebbültem, amikor kimondtam a nevem. És ki tudtam mondani: – Ohati László.

– Tudod, hogy szlávból ered a keresztneved? Szép név, csak méltó is legyél Szent Lászlóhoz!

– Tudom, atyám! – válaszoltam. Így mondtam: atyám, de hogy miért, sejtelmem sincs. Nem tudtam, hogy miként kellene szólítanom, viszont szükségét éreztem, hogy valamiképpen megszólítsam. Gondoltam abból nem lehet baj, azzal nem fogom megsérteni, ha atyámnak szólítom, a katolikusok talán így szólítanak. Egy Mandrita Episcopusnak bizonyára más megnevezés jár. Mindegy, nem tehetek róla, hogy ilyen meghökkentő helyzetbe sodortak. A Mandrita Episcopus láthatólag nem vette szívére, amitől én bátorságra kaptam. Még meg is toldottam a választ, láttam az arcán, hogy nyugodtan megtehetem:

– A Lászlót kétszer vettük át a szlávból. A Vladiszlávból először László lett, Szent Lászlónak innen van a neve, aki mint tudjuk – vontam magamhoz elég illetlenül az Mandrita Episcopust, hogy tudniillik én is tudom és velem egyenrangúan ő is ugyanúgy tudja –, hogy Szent László 1077-től 1095-ig uralkodott, a Vladiszláv tehát erre az időre változott Lászlóra. A tizenegyedik században, viszonylag korán.

– Ha már így benne vagyunk, kedves fiam, netalán még azt is tudod, hogy mikor avatták szentté?

– Száz év múlva, 1192-ben – pergett a nyelvem, és már folytattam is: – Másodszor Ulászló lett belőle, és bizonyos, hogy a Wladislawból, a Vladiszláv lengyel változatából, mert Ulászló királyunk a lengyelségből, a Jagelló-házból érkezett hozzánk. A szó eleji dupla V-t a lengyel úgy ejti, hogy a magyar nagyjából U-nak hallja.

– Nagyon érdekes, látod, ezt nem tudtam. De térjünk most már, László–Ulászló fiam, a lényegre, lássunk munkához. – Arca, amely addig csak érdeklődést mutatott, komolyra váltott át. – Hívattalak. Nem, nem téged,

azzal nem akarlak ámítani, csak egy állampolgárt, és föltétlenül egy magyar állampolgárt, hogy *igazat mondjon, csakis színtiszta igazat*. Azt kell majd mondanod: – Esküszöm az élő Istenre, hogy az igazat mondom, a színtiszta igazat. Esküszöm az élő Istenre, hogy amit látok, az valóban az.

Megdermedtem, abban a pillanatban nem hittem a fülemnek. Hogyhogy az élő Istenre esküszöm? Vallásos szertartásra bocsát engem, a protestánt, a katolikus egyházfő? Hogyhogy az igazat, a színtiszta igazat? Miféle igazat? És látatlanban, anélkül, hogy tudnám, igazra vagy hamisra kell úgy esküdnöm, hogy az igaz. Éreztem, hogy efféle töprengésre azonban nemigen van időm, nincs helye tűnődésnek, ellenvetésnek pedig végleg nincs, olyan hatalommal állok szemben, amelynek csak engedelmességek lehet. Hideg futott végig a hátamon, a Mandrita Episcopus határozottra változó hangja nem sok jót ígért, ha nem esküszöm az élő Istenre. Nem, lehetetlen vele Isten létéről vagy nemlétéről eszmét cserélni, az élő Isten azt jelenti a szájában, hogy Isten kétségkívül létezik, él, már hogyné lenne élő a Mandrita episcopusi ajakról.

– De atyám, én nem vagyok katolikus – mondtam ki végre, amit már többször is ki akartam mondani. – Meg nő vagyok. – Sejtelmem sincs, hogy miért tettem hozzá, semmi értelme nem volt, csak úgy kicsúszott a számon. A Mandrita Episcopus azonban meg se rezzent, csak annyit mondott kurtán, furcsa módon elharapva a mondatot: – Egy az Isten. – Erre én, a kotnyeles, rögtön megnyugodtam, úgy látszik, együgyű fontoskodásnak vélte, én pedig most már tiszta lélekkel vártam a folytatást.

És így folytatta: – Hogy megértsd! Itt van ez az asztal – jókora asztal volt –, és te az előbbieik értelmében a következőt vallod: az élő Istenre esküszöm, hogy az asztal, amit magam előtt látok: asztal. És így, ennek értelmében, eszerint fogsz esküdni majd.

Eberek jelentek meg a szobában, de hogy hányan, azt nem mértem föl, de úgy véltem, hogy a Mandrita Episcopus tizenkét igaz embert hívott maga elé. Behoztak egy szép vasalt ládát, fölnyitották. Egy aranykoronát vettek ki belőle. Nem Szent István koronája volt. Honnan, honnan nem, az rejtély maradt előttem, nem is értettem, honnan tudom, de szilárdan tudtam, hogy az a korona a királyné koronája. Elöl, oldalt, körben széles pántból állt, amely hátul aranyból sodort hajhálóba ment át, hogy tartsa a kontyot. Az asztalra helyezték, és a tizenkét igaz emberrel együtt én is esküre emeltem a kezem: – Esküszöm az élő Istenre, hogy amit magam előtt látok, a királyné koronája. Az igazat mondom, a színtiszta igazat.

A tizenkét igaz ember hozzátette: – Isten engem úgy segítjen. – Egy pillanatra zavarba hoztak velem, a Mandrita Episcopus, úgy látszik, elfeledkezett róla, de bizonyára ez is az eskü szövegéhez tartozik, így aztán a beállott csöndben én is elmondtam utánuk, amit ugyan idétlennek, ám nagyon is helyénvalónak találtam: – Isten engem úgy segítjen!

A Mandrita Episcopus ekkor már teljes ornátusban állt; észre se vettem a sürgölődésben, hogy mikor ölthette föl, de valóban felöltötte, és ezáltal méltóságba vonta az egész ceremóniát, és imára kulcsolt kézzel, lehajtott fejjel állt előttünk, a végén egy pillanatra még ebben a testtartásban láttam, és meg voltam róla győződve, hogy a szertartás egész idején ugyanebben a pozitúrában láthattam volna. Mert ahogy az átváltozásra sem lettem figyelmes, arra sem, hogy hol áll, mit cselekszik, amíg mi esküszünk. Hirtelen föleszmélt:

– Vihetik!

Nem tetszett a kurta utasítás, nem illett az ünnepélyes aktushoz; mintha a királyné felséges koronáját közönséges tárggyá alacsonyította volna, pedig én lassú folyamatban, attól fogva, hogy a bazilikába léptem, végigvezettek a kongó, komor folyosón, hogy az üres szobában darab ideig egy telefonkészülékkel szemben szorongtam, hogy a Mandrita Episcopus színe elé járultam, és azzal körvonalazódni kezdett, hogy mi vár rám, hogy eszerint tehát a Mandrita Episcopusnak kell bizonyos állampolgári kötelességet teljesítenem, hogy esküdnöm kell, s egyre emelkedettebb lelkiállapotba zsongatnak, s végül hogy az eskü tárgya nem afféle csekélység, hanem történelmi ereklye, a *királyné koronája*, és ettől a lassú folyamat szinte megrázkódtatásba, bővületbe húzott, és azt kell hallanom: – *Vihetik!* – Különös, hanyatt eséses érzet szállt belém.

Megfogták a koronát, a magasba emelték, visszasüllyesztették a ládába, és kivonultak a dolgozószobából. Ezen az egész hazafias kötelességteljesítésen egyáltalán nem csodálkoztam, rendjén valónak találtam, hogy a tizenkét igaz emberen kívül nekem is esküt kellett tennem. A mi kisvárosunkban hamarosan híre terjedt, hogy a Mandrita Episcopusnál jártam, irigykedve hallották, bár voltak, akik nem hitték el, sőt még azt is kétségbe vonták, hogy van „*királyné koronája*”, akik viszont igaznak fogadták a hírt, azok közül sokan úgy mesélték, hogy maguk is látták, s úgy bizony, hátul aranyból való kontytartó fonadék van rajta, amin én csak mosolyogtam: mit tudtok ti, szegény, halandó emberek, jó, igaz, node a többi, az az aranypánt meg ahogy a Mandrita Episcopust tanítgattam, bele se fér a ti tökfeketekbe. Egyszóval nevezetes személlyé emelkedtem, és most várom, hogy legközelebb milyen eskütételre fognak felkérni, milyen álmot követelnek rajtam a rajongóim.

